

УДК: 165.74

БЕЗСМЕРТЯ У КОМП'ЮТЕРІ: МАРНІ НАДІЇ ЛЮДСТВА**Кунаков Максим, Рибка Наталія**

У статті розглядаються проблеми сучасного суспільства, пов'язані із високотехнологічним виробництвом та розвинутими комп'ютерними та інформаційними технологіями, які ускладнюють соціальне буття, та породжують загострення екзистенційного страху смерті. Намагаючись подолати їх виникають нові, актуальні способи перемоги над смертю. Одним з варіантів вирішення цієї проблеми є зацифрування людського мозку й перенесення його на небіологічний прилад.

Ключові слова: екзистенційні страхи, екзистенційний страх смерті, безсмертя, свідомість, зацифрування людського мозку.

Протягом всієї історії людина завжди палко бажала стати безсмертною. Можливість думати та мріяти про вічне життя та нескінченність різко дисонує із нашим знанням про реальність смерті, її неминучість. Екзистенційний страх смерті загострюється особливо тоді, коли в індивіда добре розвинутий інтелект, існують духовні потреби, такі як пізнання життя, саморозвиток та самоствердження.

У сучасному суспільстві, з його високотехнологічним виробництвом та розвинутими комп'ютерними та інформаційними технологіями, складним соціальним буттям з'являються нові, актуальні способи перемоги над смертю.

Одним з варіантів вирішення цієї проблеми є зацифрування людського мозку й перенесення його на небіологічний прилад, який зношується у сотні тисяч раз повільніше за наш мозок. Тобто, проблему можна вирішити шляхом переносу всієї інформації, що є у людині, на комп'ютер, який буде оперувати цією інформацією так само, як і мозок. Одним з перших цю тему та її проблеми описав Станіслав Лем [8].

Зараз відповідної технології немає, однак з сьогоднішніми темпами розвитку наукового прогресу, така можливість вже не здається чимось фантастичним. Отже, уявивши, що подібна технологія вже з'явилась, ми одразу зустрічаємо велику кількість абсолютно різноманітних проблем. Чи можна буде створити копію однієї людини будь-яку кількість разів? Що якщо відбудеться програмний збій? Який сенс буде у житті свідомості, що пізнала вічне життя? Та головне, чи існує наша свідомість окремо від нас, чи буде зацифрована людина тією ж самою, що була біологічною особою, або ж це буде лише бездушна машина, алгоритми якої будуть будуватися на алгоритмах роботи мозку до зацифрування?

Над розробкою подібної технології працюють багато компаній, наприклад, компанія IBM разом з Швейцарським Федеральним Технічним Інститутом Лозанни (UNIL), заснували проект по комп'ютерному моделюванню головного мозку Blue Brain Project. Найбільший в історії вивчення людського мозку проект Human Brain Project зібрав під своїм керуванням сотні вчених з більш ніж ста інститутів, та всі вони вивчають можливість комп'ютерного

моделювання людської свідомості.

Тема зацифрування свідомості не нова: одним з перших, подібну можливість, а також її проблеми описав Станіслав Лем в VI главі «Діалогів» [8]. Пізніше, цей самий автор також випустив фундаментальну філософську працю «Сума технології» [9], в якій розглянув це, та багато інших, філософських питань технологічного розвитку суспільства. Але, на той час, технології сильно відставали від польоту фантазії письменників, оскільки ще 100 років тому людство не могло уявити собі електронну обчислювальну техніку.

Зі стрімким розвитком комп'ютерних технологій ідея перенесення свідомості, для подолання смерті, знов набула актуальності. Але погляди на цю проблему філософів, фахівців сильно розрізняються: наприклад, І. В. Вишев пише: «В умовах зростання апокаліптичних умонастроїв, очікування мало не кінця історії, сучасна наукова думка парадоксальним чином відкриває цілком реалістичні і обґрунтовано оптимістичні перспективи подальшого прогресу людського суспільства» [3]. Автор виступає за можливість подібного процесу, а також вважає, що Homo sapiens може і повинен стати Homo immortals. Це справа його честі, гідності, призначення.

Цієї ж думки дотримується Баєва Л. В. [1], вона провела дослідження про впровадження образу «кіборга», тобто людини-комп'ютера, у масову культуру. Виходячи з якого зробила висновок: «Кіборгізація – вже не настільки віддалений проект соціального розвитку, який починає здійснюватися завдяки науковим розробкам в трансплантології, фармакології, біоінженерії, генетиці, нанотехнологіях й так далі. Формування образу кіборга як вдосконаленої версії людини доповнюється мистецтвом в стилі техно-кіберпанк, що сприяє його легітимізації для масової свідомості. Пошук безсмертя, заміна постарілого організму на новий роблять цей поки ще новий «товар» все більш привабливим, хоча він багато в чому приховує у собі вихід за рамки людського існування у світі, де розмиваються межі індивідуальності, неповторності, унікальності кожного з нас» [1].

Одна з точок зору полягає у тому, що людство хоче й потребує дану технологію, яким би неприродним для нас зараз це не здавалося. Це можна зрозуміти по тому, що суспільній свідомості активно прищеплюють симпатію до людей-комп'ютерів. Футуролог та технічний директор Google Р. Курцвейл [11], наприклад, витратив чимало зусиль, щоб зробити цю ідею популярною – він вважає, що технології завантаження свідомості стануть доступними вже у 2045 році.

Але існують супротивники, що висувають потужні контраргументи на користь неможливості застосування досліджуваної технології. Наприклад, І. В. Дьомін пише: «З самого моменту свого виникнення й до теперішнього часу трансгуманізм [перенесення свідомості в комп'ютер, прим. ав] піддавався запеклій критиці з різних ідейних позицій. У сучасних дискусіях навколо цієї ідейної течії спостерігається парадоксальна ситуація, про трансгуманізм говорять та пишуть не стільки його прихильники, скільки його противники й критики. Заперечення та критичні зауваження багатопланові й різноманітні, проте, всі вони, у кінці кінців, можуть бути зведені до наступної тези: трансгуманістичний

проект – це антигуманний, антигуманістичний за своєю суттю проект, це проект дегуманізації та деантропологізації людини» [5].

Проблеми трансгуманізму коротко й лаконічно описав В. А. Лекторський:

«...1) «постлюдина» буде позбавлена всіх людських якостей, тому що безсмертній людині якості не потрібні; 2) зникнення смерті призведе до позбавлення життя його сенсу. Перша теза передбачає, що «постлюдина» – це істота, що не має людської сутності, це не людина. Друга теза спирається на дві взаємопов'язані передумови: 1) смерть є те, що робить людину людиною; 2) смерть є те, що надає життю сенс, тобто смертність людської істоти є стимулом для творчості і оновлення життя» [7].

Отже, метою даного дослідження є з'ясувати, чи можливе досягнення безсмертя шляхом перенесення людської свідомості на цифровий носій.

Складність полягає не тільки у тому, що у свідомості суспільства немає чіткого уявлення про можливі ризики, користь, але й навіть однозначної позиції відносно проблеми перенесення свідомості у комп'ютер із метою подолання смертності, а також у тому, що існує багато проблем (філософських, екзистенційних, соціальних, фізичних, технологічних та багато інших) перенесення людської свідомості у комп'ютер:

1) Філософські проблеми – чи є вічне життя необхідним людині; чи не втратить людина свою сутність, знайшовши безсмертя; чи можна називати людиною лише її свідомість, окремо від тіла [7]. Як відомо, філософські питання вічні, тому відповіді на ці питання будуть змінюватись із плином часу, але сучасне суспільство, судячи із його стану та рівня усвідомлення проблеми, не готове до подібних кроків.

2) Гуманістичні проблеми – можливість створення цифрової копії породжує величезну кількість парадоксів. Наприклад, якщо можна створити одну копію людини, то можна створити і декілька. Також виникає проблема, якщо людина скопіює свою свідомість на комп'ютер і відмовиться від знищення свого біологічного тіла, то дві людських свідомості – біологічна і цифрова будуть жити і розвиватися одночасно незалежно одна від одної [9].

3) Психологічні проблеми – навіть у випадку коректного відтворення алгоритмів роботи людської свідомості на комп'ютері ми не можемо стверджувати, що ця свідомість буде «працювати» як природна, тому що не знаємо яким чином формується наше мислення, шляхом екстерналізму чи шляхом інтерналізму. Тобто невідомо, мислимо ми виключно на наших внутрішніх засадах, або ж наша свідомість формується під впливом зовнішніх факторів.[4,5]

4) Фізіологічні проблеми – вся теорія про можливість перенесення свідомості на комп'ютер побудована на тому, що людина-особистість і людина – «біологічний індивід», можуть існувати окремо один від одного. Що якщо вся можливість існування у людей душі побудована виключно на біологічній природі нашого тіла. Що якщо у тіла є свідомість, а не у свідомості є тіло [6]. В такому разі за допомоги подібної технології ми отримуємо новий вид, «техносуб'єкт», який зможе стати повноцінною ланкою людського суспільства у разі проходження ним усіх стадій онтогенезу, тобто цей техносуб'єкт потрібно

буде виховувати, як дитину [2]. Але й даному випадку ми не досягасмо нашої мети — досягнення людського безсмертя, а лише знову повертаємося до створення нового, окремого індивіда.

Підкреслимо, що фізична частина проблеми є теоретичною та невизначеною. Існує тільки два варіанти: що теорія про неподільність людської свідомості та тіла вірна, й те, що вона є хибною. У першому випадку науці доведеться шукати можливість копіювання не тільки свідомість, а й все людське тіло. Але у цьому випадку проблема парадоксів трансгуманізму не зникає, а тільки видозмінюється. У іншому ж випадку ця категорія труднощів відпадає зовсім.

5) Фізичні проблеми – теорема квантової фізики про заборону клонування говорить про неможливість створення ідеальної копії стану, яке є довільним і не є відомим на 100%. Це означає, що створити ідеальну, повністю відповідну копію чогось неможливо. Якщо скопіювавши людську свідомість, одна дрібна частка буде не у такому стані, як в оригіналі, так через це копію вже не можна буде назвати тією ж свідомістю, що й у людини? [11]

Парадокс Парфіта [10 с. 199] – чи є перенесена свідомість тією ж свідомістю? Навіть у разі смерті біологічного тіла не можна сказати на сто відсотків, що людина, що закрила очі перед процедурою знищення оригіналу мозку, та людина, що відкрила очі у тілі, що керується вже цифровою свідомістю, будуть однією й тією ж людиною. Адже у разі збереження оригіналу це будуть два абсолютно різні індивіди. З чого можна зробити висновок, що вічне життя для свідомості людини може й можливе, але буде зберігатися не саму свідомість, а лише ті алгоритми, за якими воно працювало, та дані, які воно зберегло. Сама ж людина буде вмирати.

Проблема можливого одночасного існування різних копій однієї людини також теоретично вирішується вкрай уважним контролем над цією технологією, а також методами шифрування інформації, записаної на аналог людського мозку, щоб не було ніякої можливості її повторно скопіювати. Та й зрештою, існування копій не можна назвати справжньою проблемою, вони будуть копіями лише у мить їх одночасного створення, далі кожна свідомість розвиватиметься у залежності від своїх життєвих обставин, як близнюки, що мають однаковий набір початкових даних, але виростають при цьому в абсолютно різних особин.

У будь-якому з варіантів розвитку, копія чинної людини буде лише ще однією людиною з ідентичним оригіналу способом мислення та досвідом, але лише у мить копіювання.

Щоб зрозуміти глибину цієї проблеми ми розробили уявний експеримент. Припустимо, людина погоджується перенести свою свідомість на комп'ютер, без знищення тіла, тобто оригіналу. Для цього її занурюють у сон. Після здійснення операції, у мить пробудження, вона бачить робота, який є тілом для її ж скопійованої свідомості. Чи може вона у цей час керувати своїм тілом за допомогою своєї свідомості й тілом робота, за допомогою скопійованої свідомості? З точки зору науки, це неможливо. Виходить, що у результаті операції ми отримали дві різні особи, з ідентичними, але розділеними

свідомостями. Та у разі знищення оригіналу, людина-носії оригінальної свідомості просто вмирає, залишаючи лише частину своєї свідомості абсолютно новій істоті, яка не є цією людиною .

Оскільки головною метою технології перенесення свідомості на комп'ютер є створення вічного життя для конкретного індивідуума, то у результаті проведеної роботи, можна зробити висновок, що із застосуванням цієї, та й будь-якої іншої технології копіювання людського тіла, досягти вічного життя неможливо. Цей висновок зроблено на аналізі фундаментальних парадоксів людського буття та уявних експериментів.

Як підсумок даного дослідження, можна сказати, що тим вченим, що працюють над можливістю досягнення вічного життя, варто приділяти більше уваги іншим способам досягнення даної мети, наприклад боротьбі зі старістю. А про можливість перенесення людської свідомості на комп'ютер як про спосіб досягнення вічного життя, на нашу думку, можна забути.

Список літератури

1. Баева Л.В. Образ киберчеловека в современной науке и культуре/ Л.В. Баева // Философские проблемы информационных технологий и киберпространства. –№ 1 (9), июнь 2015. – С.56-69. http://cyberspace.pglu.ru/upload/iblock/36e/4_baeva.pdf. DOI: 10.17726/philIT.2015.9.1.17.
2. Бескаравайный С. С. Значение биогенетического закона в процессе становления искусственного субъекта / С. С. Бескаравайный // Філософія. Культура. Життя. – 2016. – Вип. 43. - С. 48-62. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkzh_2016_43_7.
3. Вишев И.В. Здоровье, молодость, бессмертие человека как триединая глобальная проблема // Вестник Российского философского общества. – 2001. №4. – С. 58-61. – Режим доступа к журн.:<http://wwwimmortology.susu.m/?page=works>.
4. Винник, Д. В. (2010). Сознание за пределами мозга истоки аргументации радикального экстернализма. Вестник Томского государственного университета. Философия. Социология. Политология, (2 (10)), 125-136. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/soznanie-za-predelami-mozga-istoki-argumentatsii-radikalnogo-eksternalizma>.
5. Демин И. В. «Кибернетическое бессмертие» и трансформация природы человека: дебиологизация или деантропологизация? // Международный журнал исследований культуры. 2014. №2 (15). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kiberneticheskoe-bessmertie-i-transformatsiya-prirody-cheloveka-debiologizatsiya-ili-deantropologizatsiya> (дата обращения: 20.10.2018).
6. Ламонт, К. Иллюзия бессмертия / К. Ламонт. – М.: Политиздат, 1984. – 288 с.
7. Лекторский В.А. Возможно ли постчеловеческое будущее? / Человек и его будущее: Новые технологии и возможности человека / Отв. ред. Г.Л. Белкина. М.: ЛЕНАНД, 2012. - С. 29-35.
8. Станислав Лем. Диалоги. Пер. О. А. Салнит. – М.: АСТ, Транзиткнига, 2007. –Гл. 6. – 528 с.
9. Lem, Stanisław. Summa Technologiae: [польск.]. –Kraków : Wydawnictwo Literackie, 1964. –501 s.
10. Parfit D. Reasons and Persons / Derek Parfit. – United Kingdom: Oxford University Press, 1984. – 560 с.
11. Wootters W., Zurek W. H. A Single Quantum Cannot be Cloned // Nature / P. Campbell — Nature Publishing Group, 1982.–Vol. 299. – P. 802-803.
12. Kurzweil R. The Singularity Is Near. N. Y.: Viking, 2005.

Nataliia Rybka, Maxim Kunakov

IMMORTALITY ON THE COMPUTER: THE FAILED HUMAN HOPE

The article discusses the problems of modern society associated with high-tech production and advanced computer and information technologies that impede social existence, and give rise to exacerbations of the existential fear of death. Trying to overcome them there are new, relevant ways to win over death. One solution to this problem is the digitization of the human brain and transfer it to the non-biological device.

The article discusses problems (philosophical, existential, social, physical, technological, etc.) of the transfer of consciousness to a computer.

The conclusion is made of the impossibility of implementing the idea of "eternal life" by applying the technology of copying the human body. This conclusion is made on the analysis of the fundamental paradoxes of human existence and mental experiments, and also taking into account the main purpose of such technologies - the creation of eternal life for a particular individual.

Key words: *existential fears, existential fear of death, immortality, consciousness, digitization of the human brain.*

Referenses

1. Bayeva L. V. (2015) Obraz kibercheloveka v sovremennoy nauke i kulture (The image of a cyberman in modern science and culture). Filosofskiye problemy informatsionnykh tekhnologii i kiberprostranstva. № 1 (9). P.56-69. URL: http://cyberspace.pglu.ru/upload/iblock/36e/4_baeva.pdf. DOI: 10.17726/philIT.2015.9.1.17.
2. Beskaravaynyy S. S. (2016) Znachenie biogeneticheskogo zakona v protsesse stanovleniya iskusstvennogo subyektu (The value of biogenetic law in the process of formation of an artificial subject). Filosofiya. Kultura. Zhittya. Vip. 43. P. 48-62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkzh_2016_43_7.
3. Vishev I. V. (2001) Zdorovye. molodost. bessmertie cheloveka kak triyedinaya globalnaya problema (Health, youth, immortality of man as a triune global problem) Vestnik Rossiyskogo filosofskogo obshchestva. №4. P. 58-61. URL: <http://wwwimmortology.susu.m/?page=works>
4. Vinnik. D. V. (2010). Soznaniye za predelami mozga istoki argumentatsii radikalnogo eksternalizma (Consciousness outside the brain, the origins of the argument of radical externalism). Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Filosofiya. Sotsiologiya. Politologiya. (2 (10)). 125-136. KiberLeninka: <https://cyberleninka.ru/article/n/soznanie-za-predelami-mozga-istoki-argumentatsii-radikalnogo-eksternalizma>.
5. Demin I. V. (2014) «Kiberneticheskoye bessmertie» i transformatsiya prirody cheloveka: debiologizatsiya ili deantropologizatsiya? ("Cybernetic immortality" and the transformation of human nature: debiologization or deantropologization?). Mezhdunarodnyy zhurnal issledovaniy kultury. №2 (15). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kiberneticheskoe-bessmertie-i-transformatsiya-prirody-cheloveka-debiologizatsiya-ili-deantropologizatsiya> (data obrashcheniya: 20.10.2018).
6. Lamont. K. (1984) Ilyuziya bessmertiya (Illusion of immortality). M.: Politizdat. 288 p.
7. Lektorskiy V. A. (2012) Vozmozhno li postchelovecheskoye budushcheye? / Chelovek i ego budushcheye: Novyye tekhnologii i vozmozhnosti cheloveka / Отв. ред. G.L. Belkina. M.: LEND. P. 29-35.
8. Stanislav Lem. (2007) Dialogi. Per. O. A. Salnit. M.: AST. Tranzitkniga. Gl. 6. 528 p.
9. Lem, Stanisław. (1964) Summa Technologiae. Kraków : Wydawnictwo Literackie, 501 p.
10. Parfit D. (1984) Reasons and Persons United Kingdom: Oxford University Press, 560 p.
11. Wootters W., Zurek W. H. (1982) A Single Quantum Cannot be Cloned // Nature / P. Campbell — Nature Publishing Group, Vol. 299. P. 802-803.
12. Kurzweil R. (2005) The Singularity Is Near. N. Y.: Viking.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2018